

DENİZLER İÇİNDE BİR DENİZ

ADA ÖYKÜLERİ

SAİT FAİK ABASIYANIK

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0425
Edebiyat: 097

DENİZLER İÇİNDE BİR DENİZ

ADA ÖYKÜLERİ

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan

Hazal Bozyer

Yayın Danışmanı

Ekrem Demirli

Kitap Editörü

Merve Nur Yaman

Sayfa Uygulama

Yümna Sarıkaya

Kapak

Faruk Özcan

Son Okuma

Zeynep Baykuş

VakıfBank Kùltür Yayınları

İnkılap Mahallesi

Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi

No:7/A1 – Kat 13

34768 Ümraniye / İstanbul

Telefon: 0 216 285 9571

www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-5848-49-9

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul

Tel: 0212 412 1700

www.mega.com.tr - info@mega.com.tr

Sertifika No: 44452

1. Baskı: Aralık 2025

DENİZLER İÇİNDE BİR DENİZ

ADA ÖYKÜLERİ

SAİT FAİK ABASIYANIK

HAZIRLAYAN
HAZAL BOZYER

SAİT FAİK ABASIYANIK (1906-1954)

18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğan Sait Faik Abasıyanık, Türk öykücülüğünün en özgün isimlerinden biridir. Eğitimini Adapazarı, İstanbul ve Bursa'da tamamladıktan sonra bir süre Darülfünûn Edebiyat Fakültesinde okudu; ardından ekonomi eğitimi almak üzere önce İsviçre'ye, oradan da Fransa'ya gitti. 1934'te Türkiye'ye döndü. Yazmayı bir tutku olarak benimseyen Sait Faik, eserlerinde hayatın kıyısında kalmış, küçük mutluluklarla yetinen insanları anlattı. Hikâyelerinde balıkçılar, işsizler, küçük insanlar başrolde yer aldı. 1953'te Mark Twain Derneği onur üyeliğine seçilen yazar, 11 Mayıs 1954'te İstanbul'da öldü. Burgazada'daki evi annesi tarafından Darüşşafaka Cemiyeti'ne bağışlanmıştır, aynı kurum o tarihten beri "Sait Faik Hikâye Armağanı" ile anısını yaşatmaktadır.

Eserler:

Hikâyeler: *Semaver* (1936), *Sarnıç* (1940), *Şahmerdan* (1940), *Lüzumsuz Adam* (1948), *Mahalle Kahvesi* (1950), *Havada Bulut* (1951), *Kumpanya* (1951), *Havuz Başı* (1952), *Son Kuşlar* (1952), *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1954), *Az Şekerli* (1954)

Romanlar: *Medâr-ı Maişet Motoru*

(1944), *Kayıp Aranıyor* (1953),

Şiir: *Şimdi Sevişme Vakti* (1953)

Röportaj, Mektup ve Yazılar: *Tüneldeki*

Çocuk (1955), *Mahkeme Kapısı* (1956),

Balıkçının Ölümü (1977), *Açık Hava Oteli*

(1980), *Yaşasın Edebiyat* (1981), *Müthiş*

Bir Tren (1981), *Sevgiliye Mektup* (1987),

Hikâyecinin Kaderi (2005), *Büyüyen Eller* (2007)

HAZAL BOZYER

Lisans ve yüksek lisans eğitimini Marmara Üniversitesinde, doktora eğitimini İstanbul 29 Mayıs Üniversitesinde tamamladı. Doktora sonrası araştırmaları Bologna Üniversitesi Diller, Edebiyatlar ve Modern Kùltürler Bölümünde yaptı. Farklı üniversitelerde "Türk Dili", "Modern Türk Romanı", "Edebiyat Sosyolojisi" gibi dersler yürüttü. Akademik çalışmalarının yanında kitap incelemeleri ve eleştirileri birçok farklı mecrada yayımlandı. Yeditepe Üniversitesinde öğretim görevlisi olan Bozyer, VakıfBank Kùltür Yayınları'nda da editör olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Robenson	13
Stelyanos Hrisopulos Gemisi	17
Bir Kıyının Dört Hikâyesi	29
Plaj İnsanları	39
Kaşıkadasi'nda	49
Bir Define Arayıcısı	63
Beyaz Pantolon	75
Projektörcü	87
Krallık	95
Kendi Kendime	101
Bizim Köy Bir Balıkçı Köyüdür	105
Kameriyeli Mezar	115
Papaz Efendi	125
Kınalıada'da Bir Ev	137
Karanfiller ve Domates Suyu	141
Bulamayan	147
Ermeni Balıkçı ile Topal Martı	159
Kış Akşamı, Maşa ve Sandalye	165
Balıkçının Ölümü	171
Sinağrit Baba	175
Türk Ülkesi	181
Son Kuşlar	187
Sivriada Geceleri	195
Ağıt	203
Bir Kaya Parçası Gibi	209
Sivriada Sabahı	215
Pay	225

Barba Antimos	233
İki Kişiy e Bir Hikâye	239
Kırlangıç Yuvasındaki Kadın	251
Korentli Bir Hikâye	257
Haritada Bir Nokta	265
Hışt Hışt!..	275
Dülger Balığının Ölümü	283
Dondurmacının Çırağı	293
Çarşıya İnemem	301
Kalinikhta	311
Kim Kime	315
Alt Kamara	321
Ay Işığı	327
Yaşayacak	337

SUNUŞ

“DENİZLER İÇİNDE BİR DENİZ, İNSANLAR İÇİNDE BİR İNSAN”

Sait Faik, “Çarşıya İnemem” öyküsünün bir yerinde anlatıcıya şunları söyler: “Biz böyleyiz. Kötü edebiyat terbiyesi aldık, ne yapalım? Hemen şairleşmeye başlarız.” Her ne kadar kötü edebiyat terbiyesi aldığını söylese de Sait Faik hikâyeciliğimize yepyeni bir sayfa açar aslında. Sabri Esat Siyavuşgil bir yazısında: “Sait Faik, bir mağara uykusuna uzanmış olan edebiyatımızın bir köşesine hayatı nakletmişti. O köşe, onun sayesinde canlı kaldı ve hikâyeciliğimiz onun yaşama sevincine imrenerek dirildi ve serpildi”¹ der. Sahiden de Sait Faik öyküsü, edebiyatımıza yeni bir soluk getirir ve ona şahsiyet kazandırır. Nihayet, yazma biçimlerinde, o zamana kadar pek değer verilmeyen küçük, sıradan insanların olaysız hikâyelere dönüşüverdiğini, yaşamın bir uzantısı gibi satırlara yansıdığını görürüz Sait Faik’le beraber. Bu kimi zaman bir kuşun soluğu, bir köpeğin yürüyüşü, vapurda bir projektörcü olur. Bazen ağlara takılan balıkların balıkçılarla kesişen hikâyesi, bir Rum’un “kalimera”sı,² “kalinikhta”sı³ olur. Kahvede bir sohbet, haritada bir nokta, mevsimlerin sesleri ya da mahalledeki insanların küçük, tekdüze hayatları olur.

Ada, elbette onun yazınında salt bir mekânı imlemez. Onun umutlu yılınlığını, insancıl yalnızlığını Ada’nın sokakla-

1. Sabri Esat Siyavuşgil, “Sabri Esat Siyavuşgil Diyor ki”, *Yenilik*, S. 18, Haziran 1954, s. 282.

2. (Rumca) Merhaba.

3. (Rumca) İyi geceler.

rındaki insanların gündelik hayatından ayrı düşünmek oldukça zordur. Ada, Sait Faik için sadece bir izlek değil, bir yaşam biçimidir. “Yarın sabah”ları imleyen bir umut, seyirlik bir peyzajın çok ötesinde, kolektif bir mekân, kimlik duygusunu inşa eden, insan sevgisini çoğaltıp büyüten ve besleyen bir unsurdur.

“Haritada ada görmeyeyim” der hani bir öyküsünde: “İçimdeki dostluklar, sevgiler, bir karıncalanmadır başlayıverir. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübeler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz...”⁴ Sait Faik’in tükenmez kalemi, Ada’nın ormanlarından, denizinden, vapurundan, yoksul ve yorgun balıkçılarından, kahvehanelerinden, kuşlarından, sokak köpeklerinden güç alır. İnsanına mercek tutar. Basit ve yalın hayatları sadeliğin ihtişamı içinde bir gölgeye dönüştürür yazıda.

Deniz, sadece Ada’nın etrafını çevreleyen su parçası değildir bu öykülerde. Hem yazıyı tetikleyen, yazma motivasyonunu çoğaltan bir gösterge hem de kültürel ve ekonomik temelli bir yapıdır. Çünkü ne olursa olsun “en mühim mesele elbette ki balığın çıkmasıdır.”⁵ O, kendi yazınında balığı ve balıkçıları, gündelik konuşmalarla hikâyelerine dâhil etmez, hikâyelerini balıklara, kuşlara, kentin yoksul ve görünmez seslerine eklemeler.

Elinizdeki bu seçki, daha ziyade “Prens Adaları” olarak da bilinen İstanbul Adaları’nın ön planda olduğu öykülerden

4. Sait Faik, “Haritada Bir Nokta”, s. 158.

5. Sait Faik Abasıyanık, “Yaşayacak”, s. 200.

meydana geldi. Yazarın kitaplaşan öyküleri arasından seçildi,⁶ erişilebilen nüshalarıyla karşılaştırılarak hazırlandı. 1930'ların ortalarından 1950'lerin ortalarına kadar çok çeşitli süreli yayınlarda yayımlanan bu öyküler, yazarın kitaplarında yayımlanan son şekliyle ele alınsa da nüshadaki dikkate değer farklar da dipnotlarda belirtildi.

Bu seçkide, Sait Faik'in ada temalı öykülerinin tamamı değil, ada izleğinin daha belirgin, yoğun ve hikâyeyi kuşatıcı biçimde işlendiği metinler bir araya getirildi. Sadece Adalar'da geçen öyküler değil, balığıyla, deniziyle, insanlarıyla ada yaşamını anlatan, vapurların, denizin, yoksulluğun ve tabiatın bir karakter gibi ele alındığı öykülere yer verildi. Sait Faik'in içinde adalar geçen daha pek çok öyküsü olsa da bu derlemede ada temasının hikâyenin dokusunu kuran temel bir unsur hâline geldiği metinler tercih edildi.

Bu derlemede yer alan kırk bir öykünün süreli yayınlarda yayımlanan ilk versiyonlarına ulaşılmaya çalışıldı. Yazarın öykülerinin ilk hâli ile son hâli arasında ne gibi düzenlemeler, ekleme veya çıkarmalar yaptığı tespit edilmeye çalışıldı. Bazı bağlaç ve eklerin, erken Cumhuriyet döneminin henüz oturmamış imlasından kaynaklanan farklılıkları dışında, özellikle tamlama veya cümle düzeyindeki değişiklikler dipnotlarda belirtildi. Ancak, cümlelerdeki "ile", "ve" gibi küçük farklar ayrıca gösterilmedi. Bazı öykülerde, süreli yayınlardaki versiyonlar ile kitap baskıları arasında tür ve yapı açısından belirgin farklılıklar bulunurken bazılarında ise değişikliklerin yalnızca kelime ya da cümle düzeyinde, daha sınırlı kaldığı tespit edildi.

6. Muzaffer Uyguner'in Sait Faik Müzesi Arşivi'nden aldığı ve yayıma hazırladığı *Bitmemiş Senfoni ve Sait Faik Kaynakçası* kitabındaki öyküler bu seçkiye dahil edilmemiştir.

Öyküler, Varlık, Yedigün, Gündüz Hikâyeler, Vatan, Anadolu, Mülkiye, Yeni İnci, Yeni Ufuklar, Seçilmiş Hikâyeler gibi farklı süreli yayınlarda yayımlanmış olup araştırmada Varlık dergisi online arşivi, TÜSTAV, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İBB Atatürk Kitaplığı ve Millî Kütüphane gibi kaynaklardan yararlanıldı. Buna rağmen, ulaşılamayan veya süreli yayınlarda yayımlanıp yayımlanmadığı tespit edilemeyen bazı öyküler de oldu ve bu durum, ilgili dipnotlarda ayrıca belirtildi.

Kitaptaki öyküler süreli yayınlardaki tarihsel kronoloji esas alınarak sıralanmıştır. Süreli yayınlarda yer alıp almadığı tespit edilemeyen öyküler kitabın sonunda tarihsiz biçimde yer almaktadır. Diyaloglar çift tırnak işaretiyle verilmiş olup Sait Faik'in kitaplardaki imlası esas alınmış, süreli yayınlardaki belirgin farklılıklarsa dipnotta belirtilmiştir.

Öykülerde bilinmeyen kelimelerin anlamları için Türk Dil Kurumu ve Kubbealtı Sözlüğünün yanı sıra Andreas Tietze'nin Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati'nden yararlanılmıştır. Öykülerde geçen Rumca ifadelerin karşılıkları için Herkül Millas'ın "Bizi İyi Bilirdi... Sait Faik ve Rum Yunan İmajı" makalesinden yararlanılmıştır.⁷ Aksi belirtilmediği sürece tüm dipnotlar bana aittir. İmla ve noktalama konusunda, çok belirgin hatalar dışında Sait Faik'in özgün yazımı korunmuştur ancak kimi yerlerde, günümüz imlasına göre düzeltilmesi gerekli görülen açık yanlışlara müdahale edilmiştir. Örneğin, soru işareti gelmesi gereken bazı cümlelerin sonundaki ünlem işaretleri düzeltilmiştir.

Bu metinler hazırlanırken, yalnızca imla ve noktalama için değil, Sait Faik'in dil ve anlatı tercihlerine ilişkin bir hassa-

7. Bk. Herkül Millas, "Bizi İyi Bilirdi... Sait Faik ve Rum Yunan İmajı", *Bir Allame-i Cihan: Stefanos Yerasimos: 1942-2005*, 2. Cilt, Kitap Yayınevi, İstanbul: 2012, s. 431-473.

siyet de gözetildi. Onun üslubu, sade görünse de katmanlı bir yapıya sahiptir. Kimi zaman tek bir kelimenin, kimi zaman bir noktalamanın değişimi, öykünün bütün tonunu dönüştürebilir. Bu nedenle metinler üzerinde yapılan müdahaleler, anlamı ya da anlatımın ritmini değiştirmemek kaygısıyla sınırlı tutuldu. Bu dikkat, Sait Faik'in dilinin özgünlüğünü ve öykülerinin şiirsel tonunu daha iyi anlamamıza olanak sağlamaktadır. Nitekim Sait Faik'in "sehl-i mümteni" olarak değerlendirilebilecek kimi cümleleri, onun öykülerine şiire yaklaşan bir boyut kazandırır. Kınalı'dan, Burgaz'dan, Heybeli'den, Sivriada'dan... Nereden olursa olsun, bir insan sesi duymaya, denize bakmaya, balıkçı ağlarından çıkacak taze balıklara, fırtınalara, teknelere ve vapurlara çağırır okurunu. Şehirle ada arasında işleyen vapurlar, şehirle ada arasındaki bilinci taşıyor adeta. Ada, onun korunaklı alanı, yazma mekânı; bilincini sulara ve tuzlara aktardığı bir kronotoptur. Başka dillerin, başka dinlerin bir arada var olabilme ihtimalidir Ada, yakın bir uzak, uzak bir yakındır aynı zamanda.

Bu poetik bakış, Sait Faik'in öykülerinde ekolojik bir duyarlılıkla yan yana yürür. Doğayı salt bir dekor olarak kullanmaz Sait Faik, insanın karanlık, yıkıcı taraflarını ve doğa üzerindeki tahakkümünü de sezdirir. Bu anlamda öyküleri hem hatırlatıcıdır hem hatırlatıcı; zaman ve mekânın bir aradalığı, hikâyelerin çerçevesini genişletir. Ada'nın topoğrafyası artık yalnızca bir arka plan değil, neredeyse bir karakter hâline gelir. Böylece okur, bu karaktere yakından bakma fırsatı bulur Sait Faik yazınında, onun yazma pratiğinde uzletin ve coşkulu bir yaşamın nasıl iç içe örüldüğünü keşfeder.

Bu seçki'deki öykülerden de anlaşılacağı üzere Ada, Sait Faik için hem bir yaşam hem de bir yazı/n alanıdır. Yazmaktan kaçmaya yemin etse bile, sonunda yine aynı noktaya döner: Ada'nın تنها yollarına, rüzgârına, denizine, kalemine... Çünkü

onun için yazmak, yaşamaya devam etmenin bir başka yoludur. İşte bu yüzden, elinizdeki bu kitap, yalnızca ada öykülerinden oluşan bir seçki değil, aynı zamanda Sait Faik'in ada ile kurduğu derin bağın, yazıyla hayata tutunuşunun da kayıdır:

“Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum, öptüm. Yazmasam deli olacaktım.”

Hazal Bozyer
Ağustos 2025
Bologna/ İtalya

ROBENSON¹

Yuvarlak dünyanın üstünde isimlerini bilmediğimiz fiyortlar, kanallar ve limanlar; gece olunca sakin denize bazan tek bir fener, bazan sağanaklı ışıklar döküp yürüterek, bu yuvarlak dünyanın üstünde bir vücut gibi sinirli ve hararetili yaşarlar.

Dünya alabildiğine doludur. Dünyada bakışları birbirine benzeyen birçok insanlar, deniz kenarlarında yıkanır; dağların üstünde buzlar içinde kayar veya ovaların salkımsöğütleri, kavakları altında sevişirler.

Gözlerin gözlerimden ziyade bana yakın, ellerin ellerim kadar sinirli, sarı tüylü ensen, sandallarının içine hapsolmuş müsterih çıplak ayakların... Rengin sarı, kırmızı, esmer, siyah, ne olursa olsun, lisanını anlar, kokunu duyar gibiyim.

Bu yeşil, sarı, lacivert bayrak sizin bayrağınız. Komşu kabilenin bayrağı aynı renkte, aynı şekilde fakat üzerinde dokuz yıldız var.

Onun için mi boğazlaşıyorsunuz? Kavgadan evvel evlerinde yemek yediğin, başı sana dokunduğu zaman yaşadığını hissettiğin çocuğu bu dokuz yıldız için mi öldüreceksin?

Anlaşıldı ben bayrakları değil, insanları seviyorum. Öyle ise yuvarlak dünyanın üstünden akıp geçen yıldızlara bakan vapurlarda ömrüm geçecek.

1. *Semaver*'de yer alan bu öykü ilk defa "Bir Seyahatten Benimle Beraber Dönenler" üst notuyla 15 Kasım 1934 tarihli *Varlık* dergisinde yayımlanmıştır.

Bandırası her ne olursa olsun aşılandığım ve ekildiğim limanda dallarımı sallayarak her geçen vapuru selamlayacağım. Aylardır otuz metre murabbai içinde kök salmış bir ağaç gibi rüzgârları emmekle yaşayan yapraklarımı şişiriyordum.

Fakat hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü almadan denize doğru gidemeyeceğim, diyordum. Ve hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü alamayacak sanıyordum.

Bulduğum limanın havasında insanı yelkenlilere ve şileplere iten bir mıknaatın mevcut olduğunu iştir, inanmazdım.

Napoli’de nasıl yerleşip kalmak, her akşam Vezüv’ü seyretmek, ay ışığında gladyatörler gibi denize girenlere bakmak, günlerce makarna yiyip şarkı söylemek arzusuyla üç dört saat kaldımsa, burada tamamen aksi oldu.

Günlerce eski limanın uzunluğunca vapur bekledim. Bir an evvel bir küçük vapur ve bir iş.

Ben² “İstakozların En Büyüğü”ne uğramıştım. “İstakozların En Büyüğü” meyhanecinin hayalini genişletmek için hususi surette tanzim edilmiş kocaman aynaları ve içeriye dört beş kişilik bir grup girince her tarafı doluveren esrarengiz bir meyhanedir.

Mor çuha kasketlerini kaşına yıkmış, yelken kullanmasını bilmeyen gemicilerden köpek balıklarının ağzından kurtulmuş denizcilere kadar birçok gönüllü bahriyelilerin uğrağı olan “İstakozların En Büyüğü”nde Baba Vilyams’a rastladım. Bana bir iş teklif etti:

İcabında İngiliz bandıralı bir şileple Amazon kıyılarına gideceğiz. Şehir şehir, köy köy buğday, mısır, domuz taşıyacağız.

Beş İngiliz lirası ayda.

2. Nüşhada “Dün” şeklindedir.

Adiyö³ büyük liman, seni öbür kışa bir ay için gelip göreceğim.

“Allahaısmarladık Yoana.”

“Deniz havası serindir Robenson, lacivert fanılanı giyseydin.”

“Giyeriz anam, ver dudaklarını.”

Yuvarlak dünyanın üstünde fiyortlar, berzahlar,⁴ limanlar doludur. Denizler karalardan daha genişirler.

“Adiyö Sait, Kostî’ye selam!”

“Uğurlar olsun Roben!

3. Nüshada “Adyo” şeklindedir.

4. Bir yarımadaı karaya bağlayan, iki yanı su, dar kara parçası, kıstak.

